

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЛОЗАРСТВОТО И ВИНАРСТВОТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2005-2025

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ГОРИТЕ

НАЦИОНАЛНА ЛОЗАРО – ВИНАРСКА КАМАРА

София
юли 2004 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Оценка на състоянието на българското лозарство и винарство	4
Визия за развитие на българското лозарство и винарство	6
Стратегически цели	7
Изграждане на съвременна структура на сектора	7
Експанзия на лозаро-винарския сектор	13
Утвърждаване на автентичен образ на българското вино на националния и международния пазар	14
Финансово осигуряване на стратегията.....	16

В Република България се осъществява мащабна модернизация както на обществения сектор, така и на икономиката. Мнозинството икономисти, социолози и интелектуалци са единодушни, че светът е на ръба на безпрецедентна промяна – промяна, която е толкова динамична и всеобхватна, че обществото през 2025 година няма да има нищо общо с днешното общество.

Управлението на лозаро-винарския сектор се осъществява от Министерски съвет, а за оперативното управление на сектора отговаря министър на земеделието и горите. Държавният контролен орган в сектора е Изпълнителна агенция по лозата и виното към министър на земеделието и горите. Лозар-винарският сектор е един от първите икономически сектори, за които нормативната уредба предвижда висока степен на саморегулация, която се осъществява от Националната лозар-винарска камара.

Партньорството между правителството и частния сектор е основен инструмент, с който да се мобилизират обществените усилия за ускоряване на развитието на страната и за постигане на националните цели.

Дейността на Националната лозаро-винарска камара е успешен пример за резултатно партньорство между бизнеса и правителството.

От географска гледна точка България има значителни предимства да се утвърди като уникален производител на вино. Виното отговаря на бъдещите изисквания за индивидуализиран, екологично чист и здравословен природен продукт.

Ние вярваме, че потребителите биха изградили трайно доверие към винарската промишленост, единствено ако производителите споделят общи ценности като честност, новаторство, лоялна конкуренция, подчертан интерес към изискванията на потребителя, повишаване на качеството и търсене на финансов успех. Тези изисквания са високи и са знак, че най-голямо значение за развитието на сектора имат както качеството на продуктите, така и грижата за клиента и безкористното бизнес-поведение.

Бъдещето на лозаро-винарския сектор е в производството на качествени вина от определен географски район. Секторът се стреми да повишава разбирането на потребителя за предимствата на виното предвид експанзията в сферата на търговията, туризма, храненето и подобряването на начина на живот.

Целта на стратегията е да очертае рамка за развитие на сектора и разширяване на пазара за българските вина в страната и извън нея. Начинът е да постигнем устойчиво присъствие в пазарни ниши за качествени вина на пазари с изявени гастрономически навици и стил на живот.

Затова опорна точка за развитие на лозаро-винарския сектор е изграждането на съвременна структура на сектора и засилване на неговите конкурентни предимства.

Министерството на земеделието и горите и Националната лозаро-винарска камара заявяват готовност в партньорство с правителството да положат максимални усилия за постигане на целите на стратегията.

М. Дикме
Министър на земеделието

Н. Николов
Председател на НЛВК

ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО НА БЪЛГАРСКОТО ЛОЗАРСТВО И ВИНАРСТВО

1. ЛОЗАРСТВО

Силни страни

- *Добри природо-климатични условия за развитие на лозарството*
- *Наличие на потенциал от местни и интродуцирани сортове*
- *Наличие на лозаро-винарски области и райони*

Слаби страни

- *Липса на финансиране в лозарството*
- *Необходимост от законодателни промени, свързани с уедряване на собствеността на земята*
- *Слабости в науката и образователната система в сектора*
- *Липса на координация между лозарството и винарството*
- *Затруднена регистрация на лозарските стопанства*

2. ВИНОПРОИЗВОДСТВО

Силни страни

- *Наличен капацитет за производството на качествени вина*
- *Наличие на квалифицирани експерти*

Слаби страни

- *Физически и морално остаряло технологично оборудване*
- *Остарели програми за обучение и научни изследвания*
- *Неспазване на модела за добра производствена практика*
- *Липса на пазарна ориентация в стила на вината*
- *Недостатъчна защита на потребителя и нелоялна конкуренция*
- *Неорганизирано производство на вина в домашни условия*

3. ПАЗАРИ

3.1. Вътрешен пазар

Силни страни

- *Добра сортова структура на лозовите насаждения*
- *Национален шовинизъм по отношение на потреблението на местни вина*
- *Развит вътрешен туризъм*

Слаби страни

- *Липса на национален бюджет за промоция на винарския сектор*
- *Голям брой на качествените вина с контролиран и гарантиран произход - доказателство за липса на култура за произхода и създаването на добавена стойност на качествените вина*
- *Високо потребление на спиртни напитки в България*
- *Липса на развита система за пласмент и дистрибуция*
- *Слабо развита култура на консумация на вино*

3.2. Външен пазар

Силни страни

- *Добра сортова структура. Сортовете грозде, предназначени за производство на червено вино съставляват около 56% от общата площ*
- *България пази доброто си име на винопроизводител в бившите социалистически страни*
- *Нарастващия брой на чуждестранните туристи в България*

Слаби страни

- *Липса на национален бюджет за промоция на винарския сектор*
- *Голям брой на качествените вина с контролиран и гарантиран произход - доказателство за липсата на култура за произхода и създаването на добавена стойност на качествените вина*
- *Малък брой на осъществяващи експорт винарски предприятия - доказателство за липса на развита система за пласмент и дистрибуция*

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ЛОЗАРСТВО И ВИНАРСТВО ДО 2025 ГОДИНА

Визията дава основните насоки за бъдещето и не изключва прилагането на по-обширни мерки и разширени действия. Лозаро-винарският сектор в България има дълбоки корени и голям потенциал със своите характеристики да се впише в модела на сектор, произвеждащ продукт, отговарящ на предизвикателствата на 21-ви век. Виното отговаря на бъдещите изисквания за екологично чиста, здравословна и безопасна за природата стока. Развитието на лозаро-винарския сектор до 2025 година трябва да го превърне от една страна във водещ за националното стопанство, а от друга да осигури автентично място на България на международните пазари на вино и най-вече на общия европейски пазар.

Въз основа на оценката за състоянието на лозаро-винарския сектор и съвременното развитие на потенциалните конкуренти, постигането на визията следва да се реализира в следните основни направления:

- *Изграждане на съвременна структура на сектора*
- *Експанзия на лозаро-винарския сектор в три посоки:*
  - подобряване на качеството
  - увеличаване на производството
  - увеличаване на цената
- *Утвърждаване на автентичен образ на българското вино на националния и международния пазар*

Ефективната реализация на визията до 2025 година определя три условни периода, през които акцент ще бъде изпълнението на мерките от съответното направление на действия:

- *Първи етап - 2005-2010 г. - изграждане на съвременна структура на сектора*
- *Втори етап - 2011-2018 г. - експанзия на лозаро-винарския сектор*
- *Трети етап - 2019-2025 г. - утвърждаване на автентичен образ на българското вино на националния и международния пазар*

Мерките в трите направления на действия ще се осъществяват паралелно през периода до 2025 година - разпределението според периодите по-горе показва само акцента за съответния период.

ИЗГРАЖДАНЕ НА СЪВРЕМЕННА СТРУКТУРА НА СЕКТОРА

1. Същност

България приема, че основният фактор за запазване и поддържане на пазарните дялове, е подобряване на качеството предлаганото вино. Основният проблем, който стои пред страната, е преструктурирането, а на настоящия етап и обновяването на лозовите насаждения. През предприсъединителния период страната трябва да създаде предпоставки за развитието на отрасъла, в количество и качество, позволяващи бърза адаптация към изискванията на Европейския пазар и лесно усвояване на съществуващите форми на кредитиране и подпомагане на производителите.

Преструктурирането на лозаро-винарския сектор е ключов елемент за постигане на визията и стратегическите цели. Само чрез изграждането на съвременна структура на сектора може да се увеличи влиянието върху пазара и да се осигури ефективно използване на ресурсите.

България разполага с малък дял засадени площи в сравнение със засадените с лозя площи в световен мащаб. Затова, отчитайки недостига на финансови средства и общата икономическа ситуация в страната, забраната за засаждане, действаща в ЕС до 2010 г. и голямата вероятност тази политика да се запази, перспективите за развитие на сектора са най-вече в подобряване състоянието и сортовата структура на лозарските площи, без те да бъдат чувствително разширявани. Добрата сортова структура и позицията на страната като винопроизводител са условия за постигане на нова ориентация в посока на производството на качествени вина.

Наблюдаваната в световен мащаб тенденция към увеличаване консумацията на червени вина е в полза на страната и дава възможност за пълно използване на естествените природни преимущества на България.

Пазарната ниша, която заема България, не позволява печалба от продажби на вина в долния ценови сегмент, където се разчита на реализирани количества. Разумната алтернатива за развитие е увеличаване дела на качествените вина чрез модернизиране на технологиите.

2. Мерки за изграждане на съвременна структура на сектора

2.1. Лозарство

➤ *Природни предпоставки за отглеждане на винено грозде*

България е традиционен производител на грозде и вино и разполага с добри природно-климатични условия за развитие на лозарството - наличие на потенциал от местни и интродуцирани сортове и обособени лозаро-винарски области и райони.

- *Собственост на земята*
  - Разработване на работеща схема за комасация на земята
  - Разработване и прилагане на план (оптимални лозарски практики) за засаждане на нови лозя върху стари изкоренени такива
  - Осигуряване на сертифициран лозов посадъчен материал, осигуряващ производство на грозде, което носи в себе си всички заложби за производство на качествено вино (цвят, аромат, захари, киселини, феноли)
- *Организация на лозарството - наблюдение и контрол на лозарския потенциал*
- *Насърчаване сдружаването между лозари и винари*
- *Подпомагане сдруженията за закупуване на техника, торове и препарати*
- *Кредитиране и субсидиране на лозарите за изграждане на винарни и на винопроизводителите за създаване на лозови насаждения*
- *Сортова структура*

Добрата сортова структура и позицията на страната като винопроизводител (съчетаване на чужди и местни сортове лози), са условия за постигане на нова ориентация в посока на производството на качествени вина. Основен фактор за увеличаване производството на качествени вина е стимулирането на производството на винени сортове лозя за тях.

- *Обновяване на лозовите насаждения*

Обновяването на лозовите насаждения ще позволи на производителите на винено грозде към момента на присъединяването на страната към ЕС да имат формирано конкурентоспособно пазарно ориентирано поведение, както и да се възползват от всички помощи, формулирани в регламент 1227/2000, отнасящ се до управлението на производствения потенциал.

- *Развитие на пепиниерството*
  - Определяне условията за внос на лозов посадъчен материал през преходния период и определяне на само един граничен пункт за получаването му
  - Изграждане на пилотно пепиниерско стопанство за производство на базов сертифициран материал за 1 000 000 облагородени вкоренени лози
  - Разработване на проекти за финансиране изграждането на 400 ха маточници за подложки и 1 000 ха маточници за калемки от класифицирани сортове и подложки за производство на 20 000 000 облагородени вкоренени лози
  - Ежегодно финансиране изкореняването и презасаждането на 4 000 ха лозови насаждения

2.2. Винопроизводство

Във винопроизводството като силни страни са посочени наличието на капацитет за производство на качествени вина и наличието на квалифицирани експерти. Посочените силни страни кореспондират с формулираните слаби страни - физически и морално остаряло оборудване и остарели програми за обучение и научни изследвания. В този смисъл използването на потенциала на доказаните силни страни е функция от по-бързото преодоляване на слабите страни.

Възприемайки принципите на Общата организация на пазара (ООП) на вино, България ще гарантира изграждането на устойчива инвестиционна среда, позволяваща обновяване на технологичното оборудване и създаване на икономически предпоставки за производство на пазарно ориентирани вина. Физически и морално остарялото технологично оборудване, както и липсата на пазарна ориентация на вината, са слаби страни на отрасъла, чието разрешаване е приоритет за ускореното въвеждане на правилата на ООП на вино:

- *Модернизирване на техниката и технологиите*
- *Оценка на производствения капацитет, с оглед нуждите при новите пазарни условия:*
  - използване на средства от предприсъединителните фондове за подпомагане
  - създаване на кредитни обединения с участие на банки
  - използване на средства от инвестиционни фондове
  - въвеждане на данъчни облекчения за извършени инвестиции
- *Изграждане на функционираща система за контрол върху произхода на гроздето и качеството на българските вина*

Доказването произходът на вината в международен план добива все по-голямо значение. Произходът на продукта е от една страна характеристика, повишаваща стойността, а от друга – гаранция за защита на потребителя. Контролът върху произхода на гроздето е регламентиран в българското законодателство, но неговото ефективно прилагане изисква създаване на система за проверка на качеството на вината с оглед осъществяване на по-добър контрол на качествените вина.

Само вина с гарантиран контрол на качеството имат шанс за реализация на международните пазари. Необходимо е стимулиране въвеждането на системи за управление на качеството, чрез провеждане на държавна политика за това. Вътрешно-браншовият контрол и професионална етика, наред със стриктното спазване правилата на лоялна конкуренция, трябва в краткосрочен план да започнат да действат, за да подобрят имиджа на бранша. Осигуряването на честна конкуренция става чрез защита на всички означения на строго дефинирания характер на продуктите от грозде и вино, означаване на произхода на някои трапезни вина и особено за качествени вина, произведени в определени райони. Това изисква строга контролна система на всеки етап на производство.

В дългосрочен план укрепването на сектора е възможно само ако се гарантира достатъчна защита на потребителите от фалшификати и защита на производителите от нелоялна конкуренция. Това означава:

- подобряване системата за отчетност в избите, даваща възможност за по-добър контрол на качествените вина
  - въвеждане на официален контролен номер и извършване на необходимите проверки
  - въвеждане на система за кодиране на бутилки, подкрепена с мерки за насърчаване на реализацията
- *Създаване на нови и развитие на съществуващите продукти, разкриващи нови пазарни възможности, насочени към нуждите на консуматорите*

2.3. Научно обслужване на лозаро-винарския сектор

Необходимо е да се постигне укрепване на връзките с Националния център по аграрни науки, Университета по хранителни технологии, Института по лозарство и винарство, Националния институт за изследване на вина и спиртни напитки, Национална служба за съвети в земеделието и увеличаване на капацитета за извършване научни изследвания, анализи, разработване на нови технологии и други.

- *Налагане на тенденция за възприемане на нови идеи и новаторство, както и сътрудничеството за повишаване на конкурентноспособността*
- *Разработване на благоприятни за околната среда правила и мерки за работа във винарската промишленост*
- *Осъвременяване програмите на учебните заведения и организиране на квалификационни курсове*

В учебните програми на специализираните средни и висши учебни заведения следва да се интегрират модули за усвояване на икономически знания и програми с практическа насоченост.

В тази връзка е необходимо създаване на екипи за управление на финансовите ресурси и на научни съвети за утвърждаване на постиженията в научно-изследователската дейност и прилагане на добра производствена практика.

2.4. Пазари

- *Обща маркетингова стратегия за реализация на българските вина*

Инвестирането на средства за разработването и реализацията на български вина има смисъл само тогава, когато може да се очаква възвръщане на инвестициите. Възвръщането на инвестициите от своя страна е възможно след изграждането на един по-добър имидж на българското вино и от там постигането на по-високи продажни цени. Успешното реализиране на тази инвестиция е възможно да се осъществи ако усилията се съсредоточат в насърчаването на производството и маркетингането на качествени вина произведени в България.

В Западна Европа пазарът на трапезни вина отново е изправен пред свръхпроизводство, особено в Испания, Южна Италия и Франция. По нататъшното адаптиране на трапезните вина към новите качествени стандарти се очертава да бъде единствената алтернатива.

- *Професионализиране на усилията на българските винопроизводители по отношение пласмента и дистрибуцията:*
  - осигуряване предприятията на професионални консултации по въпросите на дистрибуцията
  - увеличаване сътрудничеството с други съсловни организации
  - подпомагане пласмента и дистрибуцията на вино на вътрешния пазар
- *Увеличаване достъпа до външни пазари:*
  - увеличаване експорта на българските вина средно с 10 %
  - увеличаване съвместната реклама, съсредоточена върху конкретни пазарни ниши и марки в определени целеви пазари: Германия, Великобритания, Япония, Русия, Скандинавските страни, САЩ
  - стимулиране развитието на малки и средни винарски предприятия

2.5. Партньорство с правителството

Партньорството с правителството създава благоприятни условия за развитието на винарската промишленост, както и за инвестициите в нея.

Реформираната обща организация на пазара (ООП) на вино предлага по-слаба система за пазарно регулиране, отколкото в миналото. Активното включване на България в дискусиите за реформите, формулиране и защита на национална позиция е най-добрата подкрепа за развитие на сектора.

- *Осигуряване благоприятна за винарската промишленост политика на централните и местни власти, по отношение използването на земята, инфраструктурни проекти и стратегиите за регионално развитие*
- *Укрепване административния капацитет на държавния контролен орган - Изпълнителната агенция по лозата и виното*
- *Провеждане на програми, утвърждаващи здравословния начин на живот и здравна култура, насочени към намаляване злоупотребите със спиртни напитки*

2.6. Изграждане на капацитет на междупрофесионалните организации

Анализът на сектора показва все още липса на съгласуваност на интересите между производителите на вино и грозде. Разделението между двете групи производители, в днешната ситуация на пазарно ориентирани отношения, се превръща в пречка за обща защита на

икономическите и професионалните интереси. Като основен акцент в базовия регламент 1493/99 са заложили предпоставките за стимулиране дейността на междупрофесионалните и браншовите организации в сектора. Целите на тези организации са свързани преди всичко с осъществяване на междупрофесионален контрол по отношение качеството на предлаганите продукти, защита на произхода, проучване на пазара, обучение, насърчаване към използване на нови методи за производство, щадящи околната среда и т.н.

- *Усъвършенстване процеса на саморегулиране и въвеждане на добри производствени практики (кодекси)*
- *Подобряване обхвата и надеждността на информацията, която се използва за планиране бъдещата продукция и пазарното поведение*
- *Преструктуриране процеса на вътрешна комуникация, форумите и връзките с обществеността на българската винарска промишленост*
- *Увеличаване капацитета на човешките ресурси*

Създаване програми за обучение, насочени към бързо увеличаване на квалифицирания персонал и разширяване и осъвременяване знанията на сегашните работници. Особено силно значение има това за заетите в областта на лозарството.

- *Информационно осигуряване на процеса по привличане на финансови ресурси за кредитиране на винарската промишленост, инвеститори (портфейлни инвестиции)*
- *Подобряване организацията и функционирането на пазара*

Подобряване функционирането на пазара по отношение на качествените вина, произведени в определен регион, чрез определяне на Националната лозаро-винарска камара (НЛВК) като секторна организация по смисъла на чл. 41, §1 от част II на глава IV, регламент 1493/99, т.е да определя индикативни или препоръчителни цени, като се спазват правилата за свободно движение на стоки¹, за лоялна конкуренция² и принципа на недискриминация³, както и функциите, предвидени в чл. 41, §1, ал. 2 и 3. Лозаро-винарските камари извършват някои от функциите, предвидени в чл. 41, §4.

---

¹ чл. 28-31 от Римския договор.

¹ чл. 28-31 от Римския договор.
чл. 28-31 от Римския договор.

² чл. 85-86 от същия договор.

³ чл. 43, § 3 от същия договор.

ЕКСПАНЗИЯ НА ЛОЗАРО-ВИНАРСКИЯ СЕКТОР

1. Същност

Експанзията на лозаро-винарския сектор се предпоставя от възможността българското винопроизводство да се разширява само в определена пазарна ниша.

Експанзията на лозаро-винарския сектор и реализацията на вътрешния и международните пазари е възможна само чрез производство на вина с гарантиран контрол на качеството. В дългосрочен план следва да се има предвид, че развитието на сектора е възможно само ако се гарантират достатъчна защита на потребителите от фалшификати и защита на производителите от нелоялна конкуренция.

2. Мерки за укрепване на лозаро-винарския сектор

2.1 Подобряване на качеството

Възприетата към настоящия момент система за Обща организация на пазара (ООП) на вино е по-либерална и по-пазарно ориентирана, насочена към адаптиране на производството към завишените изисквания на пазара по отношение на качеството, преустановяване на нелоялната конкуренция, чрез защита на произхода на продуктите и контрол върху означенията. Като цяло ООП на вино разчита в по-малка степен на система от помощи и в по-голяма на строги дефиниции на енологичните практики, позволяващи осъществяването на ефективен контрол. В този смисъл изработването на модел за добра производствена практика, позволяващ ефективен междупрофесионален контрол за спазване на разрешените енологични практики и деклариране на извършените манипулации е условие за ускорено въвеждане на общите механизми на ООП на вино.

Увеличаване ефикасността на лозаро-винарския сектор се постига чрез подобряване качеството на произвежданата суровина. Необходимо е планиране производството на винено грозде, съобразно приетата политика за приоритетно производство на качествени вина, произведени в определен район.

2.2. Увеличаване на производството

➤ Увеличаване на добивите

Увеличаване ефикасността на сектора е свързано с постигане на по-високи добиви при по-ниска себестойност. Увеличаване добивите от хектар да се постигне с увеличаване броя на лозите в хектар, а не за сметка увеличаване натоварването с грозде на една лоза при спазване на ограниченията за добив от хектар при производството на качествени вина.

➤ Оползотворяване на "правата на засаждане"

Забраната върху ново засаждане (освен ако не е специално оторизирано) несъмнено е най-сложната част от законодателството на

ООП. Прилагането на този принцип изисква много добре координирана и гладко работеща администрация, която да проверява и да следи всяка декларация за засаждане или изкореняване. От друга страна, спазването на енологичните практики и етикетирването, както и възможността да се упражнява контрол върху производствения потенциал, са най-важните изисквания, които трябва да бъдат изпълнени от всички страни-членки. Съюзът счита, че е невъзможно пазарът да бъде регулиран, ако подобен контрол се осъществява неправилно.

Това означава “правото да засаждаш лозя в област, която е равностойна като чиста реколта, на онази, от която лозята са били изкоренени” .

2.3. Увеличаване на цената

➤ Качество за цена

Рентабилността на производството се увеличава с намаляване на производствените разходи и цените на едро чрез подобряване на продукцията и приемане на най-добрите в света практики за опаковане и логистични услуги.

➤ Стратегия за справяне с рисковете, която определя и формулира непредвидените обстоятелства за възможни рискове за сектора

УТВЪРЖДАВАНЕ НА АВТЕНТИЧЕН ОБРАЗ НА БЪЛГАРСКОТО ВИНО НА НАЦИОНАЛНИЯ И МЕЖДУНАРОДНИЯ ПАЗАР

1. Същност

Профилирането на България като страна винопроизводител и на нейните вина може да бъде постигнато чрез убедителното им и автентично позициониране, като алтернатива на вината на други страни винопроизводители.

2. Мерки за утвърждаване на автентичен образ на българското вино

2.1. Формиране на положителното отношение на обществото към виното (във връзка със здравеопазването, околната среда и начина на живот)

Целенасоченото насърчаване на производството на качествени вина е предпоставка за ограничаване на негативното влияние на домашно произведените вина и намаляване на употребата на спиртни напитки.

2.2. Разработване на целенасочена обществена стратегия за реклама на уникалността и възможностите на българската винарска промишленост

- *Създаване на условия за реклама на българските вина за създаване на нов имидж:*
  - осигуряване на финансови средства за насърчаване на реализацията и за изграждане на положителен имидж на българските вина в страната
  - организиране на рекламни и промоционални мероприятия.
- *Увеличаване на българското участие на световните винарски форуми и институции*

2.3. Развитие на винарски туризъм

- *Капитализиране възможностите на винарския туризъм посредством неговото стимулиране за подобряване доходността на винарните*
- *Съвместна рекламна кампания с туроператорските фирми за популяризиране на винарския туризъм, подкрепена с подходяща инфраструктура и умело организирани комплекси за дегустация и почивка*

1. ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ

1.1. Държавно финансиране

Държавното подпомагане на земеделските производители е регламентирано със Закона за подпомагане на земеделските производители (ЗПЗП), приет от Народното събрание през 1998 г. след отчитане на постигнатите цели и слабостите на действащия до тогава Закон за защита на земеделските производители.

Държавното подпомагане има за цел:

- *Развитие на ефективни земеделски и горски стопанства и на конкурентоспособна хранително-вкусова промишленост*
- *Развитие на производството на земеделска продукция в райони с влошени социално-икономически характеристики или неблагоприятни природни условия*
- *Опазване и подобряване на почвеното плодородие и генетичния фонд*
- *Развитие на екологичното земеделие*
- *Развитие на стабилен вътрешен пазар и разширяване на външните пазари за българските земеделски стоки*
- *Усъвършенстване производствената инфраструктура на земеделските райони*
- *Създаване на условия за повишаване доходите на земеделските производители от продажба на земеделска продукция*
- *Създаване на условия и стимулиране дейността на млади специалисти в земеделието*
- *Развитие на селските и планинските райони*
- *Стимулиране местното производство на висококачествена непреработена и преработена земеделска продукция и спазването на ветеринарни, фитосанитарни и хигиенни изисквания*

Финансовата политика на държавата в отрасъла се провежда изцяло от Държавен фонд "Земеделие", който е юридическо лице, създадено със ЗПЗП. Подпомагането от страна на Фонда, респективно държавата, се извършва основно в две направления:

- *субсидиране, включително и на лихви по предоставени от търговски банки кредити*
- *инвестиционни кредити*

Предоставяните от Фонда на инвестиционни кредити се извършва по два начина:

- *директно кредитиране на земеделски производители със средства на Фонда*
- *чрез рефинансиране на търговски банки*

Финансирането на подотрасъл “Лозарство” се извършва по утвърдената от Управителния съвет (УС) на Фонда програма “Растениевъдство”. Фондът кредитира пряко и/или чрез рефинансиране на търговски банки инвестиционни проекти за създаване на нови лозя за срок до 7 години, в това число гратисен период върху главницата до 4 години. През 2004 година УС на Фонда е утвърдил предоставянето на капиталови субсидии за създаване на трайни насаждения - винени лозя в размер на 1500 лева на хектар. По програма “Растениевъдство” заложените от Фонда средства за подпомагане на земеделските производители за 2004 г. са в размер общо на 35 000 000 лева.

1.2. Други финансираня

Освен източници от Държавен фонд “Земеделие” и по програма САПАРД на ЕС, съществуват и други възможности за привличане на капитал за инвестиране в лозарството.

➤ Търговски банки

Финансирането (най-често под формата на кредитиране) от търговските банки, се извършва съгласно Закона за Българската народна банка, Закона за банките и съответните подзаконовни нормативни актове.

Към момента в страната действат 25 търговски банки с добре развита клонова структура, която покрива цялата територия на България.

След въвеждането на Валутния борд в страната и приемането на съответните Наредби на БНБ, регулиращи дейността на търговските банки, през последните години кредитирането се извършва по ясни правила.

➤ Рискови фондове

Рисковите фондове предоставят финансиране под формата на съучастие предимно на новосъздаващи се иновативни предприятия.

При тях финансирането по правило е съпроводено и с мениджърско консултиране (задължително участие в управлението на финансираното предприятие), тъй като новонавлизащите в бизнеса имат добрата идея, но не притежават необходимия мениджърски опит.

Характерното при тези фондове е, че финансирането не е обвързано с размера на обезпечението, а зависи от очакваната рентабилност на предприятието.

Съучастието в новоизграждащи се предприятия е фиксирано във времето и се прекратява с обратното откупуване на дяла от страна на финансираното предприятие.

Към момента действащите рискови фондове с най-голям опит в България са “Българо-американски инвестиционен фонд” и “Кеърсбек - България”.

➤ **Лизингови организации**

През последните години финансирането чрез лизингови компании бележи значителен ръст.

На практика повечето търговски банки и застрахователни компании са създали собствени специализирани търговски дружества за финансиране под формата на лизинг.

Съгласно разпоредбите на Търговския закон и Закона на счетоводството се различават два вида лизинг:

- финансов лизинг - при който лизингополучателят придобива вещта, предмет на договора, по време на действие на последния и/или след неговото изтичане
- оперативен лизинг (на практика договор за наем) лизингополучателят връща вещта, предмет на договора след изтичането на действието на последния

Финансирането на подотрасъла чрез лизингови схеми е изключително подходящо за придобиване на земеделска техника за обработка на лозята.

Добри традиции във финансирането на подотрасъла имат "Агрилизинг" - София, "Агролизинг" - Пловдив, лизинговите дружества на ЗК "Орел", ЗПАД "Булстрад" и на финансовата група "ДЗИ-Роисексимбанк".

➤ **Кредитни кооперации**

Съществуващите в момента 33 кредитни кооперации предоставят кредити само на своите членове в максимален размер до 20 000 Евро.

Техните предимства са както в по-ниското лихвено равнище от това на търговските банки, така и в по-атраktivните допълнителни условия и по-кратък срок за отпускане на кредита.

За момента техните юридически рамки не им позволяват да експандират и да работят като универсални банки, както е в редица страни членки на Европейския Съюз, но предвидените промени на тези рамки биха могли да ги направят един важен източник за привлечен капитал за финансиране на отрасъла. Според изследване на Института по Аграрна Икономика, извършено сред кредитополучателите на тези кооперации, анкетиранияте кредитополучатели са удовлетворени от предлаганите условия, като част от тях са се възползвали неколкократно от тази форма на кредитиране.

2. НЕОБХОДИМИ ИНВЕСТИЦИИ ДО ПРИЕМАНЕТО НА СТРАНАТА В ЕС – 2007г.

Предвиденото засаждане на винени лозя във връзка с приетото законодателство за ограничаване засаждането на винени лозя ще се извършва с права за засаждане от създадения Национален резерв. Националният резерв е инструмент, който ще се използва и за създаването на лозя и след приемането ни в ЕС. До момента имаме натрупани права за засаждане в Националният резерв в размер на 7000

ха. До 2007г. се предвижда от него да бъдат предоставени права за засаждане на винени лозя в размер на 5 000 ха. Към момента на присъединяването в Националния резерв ще има акумулирани права за засаждане на винени лозя в размер на около 4 295 ха, от които 2295 ха договорени в преговорната позиция на Р България (1,5% от общата площ от 153 000 ха) и 2000 ха останали в Националния резерв към датата на присъединяването.

В периода до 2007г. се предвижда изкореняване на 5000 ха лозя и създаването на 10 000 ха нови лозя.

Финансовата обосновка за необходимите финансови средства за изкореняване, засаждане и отглеждане, както и необходимата земеделска техника, са направени при следната методика :

разходите за създаване на 1 ха лозов масив са:

- първа година – 16 000 лв.
- от втора до четвърта година – по 6 000 лв.
- разходи за изкореняване на 1 ха стар лозов масив – 5 000 лв.
- необходима земеделска техника за обработка на 100 ха лозов масив на общо стойност 137 000 лв.

Мероприятия	2004 г.		2005 г.		2006 г.	
Изкореняване	1 000 ха	5 000 000 лв.	2 000 ха	10 000 000 лв.	2 000 ха	10 000 000 лв.
Засаждане и отглеждане	2 000 ха	32 000 000 лв.	4 000 ха	76 000 000 лв.	4 000 ха	100 000 000 лв.
Земеделска техника	2 000 ха	2 470 000 лв.	2 000 ха	5 480 000 лв.	2 000 ха	5 480 000 лв.
Всичко	39 740 000 лв.		91 480 000 лв.		115 480 000 лв.	

За 2005 и 2006 г. се предвижда създаването на 400 ха маточници за подложки и 1000 ха маточници за калемки. Необходимите средства са съответно по 39 400 лева на хектар за маточници за подложки и 31 000 лева на хектар за маточници за калемки или общ бюджет от 46 760 000 лв.

Разчетът за създаването на маточници за подложки и маточници за калемки е на база производството на 20 000 000 бр. облагородени вкоренени лози. Засаждането е изчислено на база 4 000 бр. в хектар, което покрива засаждането на 5 000 ха лозя годишно. Тези 5 000 ха включват ежегодното засаждане, подсаждане и производство на винени и десертни сортове лози.

Необходимият финансов ресурс може да бъде осигурен по линия на Държавен фонд “Земеделие” и други финансови източници.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПОЕТИЯ АНГАЖИМЕНТ ПО ИЗГРАЖДАНЕ НА ЛОЗАРСКИ РЕГИСТЪР В СЪОТВЕТСТВИЕ С ИЗИСКВАНИЯТА НА ЕС

Приемането и прилагането на европейското законодателство изисква от всяка една страна изграждането на ефективно система, която да гарантира, че постигнатата степен на възприемане на европейските норми е съпътствана от реални механизми за прилагането им и въвеждането на основните механизми на Общата организация на пазара на вино (ООП). Формулирани са общите принципи и последователността при прилагането на ООП на вино в България, като са гарантирани основните принципи, залегнали в европейските регламенти и в ООП на вино.

Приоритет на държавната политика е създаване на условия за реструктуриране и преобразуване на лозовите насаждения. Изграждането на лозарския регистър и попълването му с данните от вписаните лозарски стопанства е основно изискване за ефективното управление на лозарския потенциал. Императивно изискване на базовия регламент 1493/99 е изграждането на регистър на лозарските стопанства. Наличието на регистър е необходимото условие за управлението на правата на засаждане на нови лозя, презасаждане, присаждане и изкореняване на съществуващите лозя, и упражняването на ефективен контрол.

В изпълнение на посоченото се предвиждат промени в Закона за виното и спиртните напитки и Наредба № 3/1999г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители, с цел създаване на възможност органите на Министерство на земеделието и горите служебно да отразяват промените в имотите, засадени с винени сортове лозя.

В изпълнение на горепосочената политика и изисквания на ЕС, на основание Закона за виното и спиртните напитки, Изпълнителната агенция по лозата и виното е контролният държавен орган, който създава и поддържа лозарския регистър на страната. Със ЗВСН се урежда изграждането на лозарски регистър на лозарските стопанства и Национален резерв от права на засаждане на винени сортове лози.

Изграждането на лозарския регистър в България започна в рамките на проект по програма ФАР, в периода 2001-2002 г. с бенефициенти ИАЛВ и НЛВК. Този проект беше важен по отношение началото на реформата в лозаро-винарския сектор и създаде условия за изграждане на първите технически и административни основи, които са безусловно необходимо условие за интегриране на българското лозарство и винарство към Европейския съюз.

За периода до членството в ЕС, 2007г., за изграждане на лозарския регистър са необходими общо 4 568 244 лв.

България кандидатства за нов проект по програма ФАР (2005-2006) с искане за техническа помощ за изграждането на лозарския регистър. По проекта е заложена техническа помощ в размер на 3 168 244 лв.

(1 584 122 евро) за 2005 г. и 2006 г. за изграждане на лозарския регистър с регистрация на 65% лозя от обща площ от 153 500 ха.

Независимо от предприетите действия за проект за регистър по програма ФАР, в периода до присъединяването страната ни трябва да продължи изграждането му с финансов ресурс и от националния бюджет, за да има към 31 декември 2006 г. завършен лозарски регистър с регистрация на цялата площ от винени лозя в размер на 153 500 хектара и да представи опис на производствения си потенциал в ЕК.

В тази връзка, за изграждането на регистъра, е необходимо допълнително финансиране от националния бюджет в размер на 1 400 хил. лв. разпределени по години:

Изграждане на лозарски регистър на страната по години	ФАР (лева)	Национален бюджет (лева)	Регистрация на лозя (ха)
2004 г.	-	-	18 360
2005 г.	1 584 122	500 000	68 960
2006 г.	1 584 122	900 000	66 180
Към 1 януари 2007 г.			153 500

Средствата по програма ФАР за периода 2005-2006 г. ще бъдат осигурени след подписване на съответния Финансов Меморандум.

3. ФИНАНСИРАНЕ СЛЕД ПРИЕМАНЕ НА СТРАНАТА В ЕС

Подпомагане в Европейския Съюз по отношение на производствения потенциал под формата на премии се предоставя по мярката реструктуриране и конверсия на лозовите насаждения.

Подпомагането обхваща следните дейности:

- промяна в сортовете (конверсия), включително и посредством присаждане
- промяна местонахождението на лозарските терени
- подобряване методите и техниките на управление на лозята, свързани с целта на системата

Системата на подпомагане не обхваща обичайното обновление на лозовите масиви, които са приключили естествения си живот.

Помощта се предоставя под следните форми:

- компенсации за производителите в случай на понесена загуба на приходи в следствие изпълнението на плана за реструктуриране и конверсия на лозята
- помощ за покриване на разходите по реструктурирането и конверсията

Компенсациите за производители, понесли загуба на приходи, може да приемат една от следните форми:

- разрешение за съвместното съществуване на стари и нови лозови насаждения за определен период от време, който не трябва да превишава три години въпреки установените разпоредби или
- финансова компенсация, обезпечена от Общността

Помощта за покриване на разходите по реструктурирането и конверсията не може да надвишава 50% от тези разходи. За регионите, класифицирани като региони по Цел 1, в съответствие с Регламент на Съвета 1260/1999, помощта на Общността не трябва да надвишава 75%.

Голяма част от местонахождението на лозовите насаждения в страната с винени сортове лози не е на оптималните терени, предназначени за отглеждане на винени сортове лозя. Предвидените площи за засаждане на лозя в размер на 76 000 ха могат да бъдат финансирани по мярката по конверсия, като годишно се презасаждат на подходящ терен по 4 000 ха лозя в периода от присъединяването на страната до 2025 г. по методология, утвърдена от Комисията по качествени вина, създадена към Министерство на земеделието и горите.

Необходими инвестиции

През 2007-2025 г. ще бъдат изкоренявани и засаждани ежегодно по 4 000 ха винени лозя.

Необходимите инвестиции за лозарството от годината на присъединяването на Република България към ЕС, са в размер на 472 440 000 лв., за първите 3 години от членството (2007-2009г.) разпределени по следния начин:

Инвестиции по дейности	2007 г., (хил.лв.)	2008 г., (хил.лв.)	2009 г., (хил.лв.)
<i>Изкореняване на 4 000 ха</i>	20 000	20 000	20 000
<i>Засаждане и отглеждане на 4 000 ха</i>	124 000	136 000	136 000
<i>Земеделска техника за обработване на 4 000 ха</i>	5 480	5 480	5 480
Обща сума	149 480	161 480	161 480

За периода 2010-2025 г. се предвижда изкореняването и засаждане ежегодно по 4 000 ха с необходима инвестиция от 161 480 000 лв. на година.

Възможност за финансиране на тези инвестиции за периода 2007-2013г. е в рамките на Програмата за развитие на земеделието и селските райони, като лозарството бъде включено сред приоритетните сектори за подпомагане.

Изчисленията са направени по същата методика както за периода 2004-2006 г.

ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОГРАМИ ЗА ОБУЧЕНИЕ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

1. Насоки за финансиране:

- *Обновяване на специализирана техника за, извършване на специфични анализи на научно-приложна дейност*
- *Създаване на учебно експериментални бази*
- *Програми за научно-приложна дейност и фундаментални научни изследвания*

2. Източник на финансиране:

- *Международни проекти*
- *Републикански бюджет*

3. Необходим ресурс

Обновяване на материално техническата база на учебните заведения и научните институти е част от програмата за подобряване на обучението и научно-приложната дейност. Необходимо е да се осигурят средства за закупуване на съвременна аналитична техника, която ще издигне нивото на научните изследвания и съответно престижа на научно-приложните публикации. Нивото на научните изследвания е част от представата за степента на развитие на дадена лозаро-винарска страна. Средствата необходими за обновяване на аналитичното оборудване са в размер на 1 800 000 лв., които трябва да бъдат осигурени от републиканският бюджет. Разпределението на средствата по години е за 2005 г. 800 000 лв., 2006 г. 800 000 лв. и 2007 г. 200 000 лв.

Изграждането и оборудване на учебно експериментални бази ще доведе до подобряване на системата на подготовка на кадрите. За засилване на приложната насоченост при обучението е необходимо изграждане на практически центрове за обучение и научно приложна дейност в гр. Пловдив и гр. Плевен.

Необходимите средства за изграждане на нова база в гр. Пловдив и възстановяване и модернизирание на експерименталната изба в гр. Плевен възлизат на 4 800 000 лв., като в предвидените разходи са включени проектирането изграждането и оборудването на базите. Разпределението на средствата по години е за 2005 г. 2 200 000 лв. 2006 г. 2 200 000 лв. и 2007 г. 400 000 лв. Необходимия финансов ресурс трябва да бъде осигурен от републиканският бюджет.

Една добре развита на научно-изследователската дейност дава възможност за правилно и точно прогнозиране развитието на сектора в един по-дълъг период. развитието на клоновата и сортовата селекция, проучванията свързани с оптимизиране почвено-климатичните условия за отглеждане на лозата, въвеждане на съвременни технологии и подробно изучаване на процесите с цел по ефективното им прилагане във винопроизводството са перспективни направления за развитие на научните изследвания в областта на лозарството и винопроизводството. Необходимия финансов ресурс е в размер на 450 000 лв. годишно. Средствата в размер на 40% могат да бъдат осигурени от международни проекти, а останалите 60 % от републиканският бюджет.

ИЗГРАЖДАНЕ НА МОДЕЛ ЗА ДОБРА ПРОИЗВОДСТВЕНА ПРАКТИКА

Изграждане на модела на добра производствена практика е свързан с разработване на общи правила за работа, които да гарантират производство на вина с постоянно качество. От друга страна веднъж приети като производствена практика, те стават задължение за всички производители. Средствата необходими за разработване на добрата производствена практика в лозарството и винарството са в размер на 10 000 лв. за 2005 год.

Източникът на финансиране са международни програми и донорски фондове.

ФОНД “БЪЛГАРСКО ВИНО”

На основание на чл. 67а от Закона за виното и спиртните напитки, към Националната лозаро-винарска камара се създаде фонд “Българско вино”, чиято цел е да подпомага организирането на рекламни кампании, участия в панаири, изложения, организиране на промоции и други дейности, имащи за цел популяризиране на българското вино. От фонда могат да се финансират и индивидуални рекламни кампании под мотото “Българско вино”.

Този фонд е първият пример за партньорство между държавата чрез Държавен фонд “Земеделие “ и частния сектор, при който се обединяват усилията за издигане на престижа на българското вино. Средствата по фонда се набират от доброволни годишни вноски на производителите на вино и ежегодна целева субсидия, отпусната от

Държавен фонд "Земеделие" в размер, който е равен на сумата, набрана от доброволните вноски.

Фонд "Българско вино" ще финансира проекти само на винопроизводители, които са внесли доброволни вноски. Финансовата помощ ще бъде пропорционална на направената вноска.

При разработване на стратегията участие взе и GTZ.

